

DEPOZITUL DE OBIECTE DE BRONZ DE LA BANCA-GHERMĂNEȘTI JUDEȚUL VASLUI

DE

V. PALADE

În vara anului 1974, locuitorii Sava Harnagea și Petru Calancea din satul Ghermănești, comuna Banca (jud. Vaslui) au predat muzeului din Birlad două seceri din bronz descoperite pe locul numit „La Holm” situat la circa 2 km spre vest de sat, pe panta dealului de pe partea stîngă a pîriului Ghermănești*.

Deplasîndu-ne la fața locului, am identificat cu sprijinul descoperitorilor punctul în care apăruseră cele două piese. O cercetare amănunțită a dat la iveală alte două seceri, în același loc, așezate una peste alta. Acestea nu fuseseră observate inițial deoarece între secerile ridicate și cele rămase pe loc se găsea un strat de pămînt gros de circa 0,5 cm, strat ce nu fusese răscolit de descoperitori, care se mulțumiseră doar să ridice obiectele dezvelite de torenții de apă.

Solul în care se aflau aceste seceri este un loes de pădure de culoare gălbui-roșcată, puternic spălat de ape datorită înclinării pantei. Ele se găseau îngropate la o adîncime de numai 5 cm față de suprafața actuală a solului.

Din observațiile făcute asupra profilului șanțului de verificare trasat pe locul unde au fost îngropate secerile, nu s-a putut surprinde nici un fel de indiciu cu privire la conturul gropii în care acestea au fost depuse. În jurul grupului de seceri îngropate, pe o rază de 6—10 m, nu se află nici un fel de depuneri în măsură să ne sugereze existența unor urme arheologice de care să poată fi legat depozitul respectiv. Observațiile de suprafață, extinse pe o arie cu raza de 40—60 m în jurul locului unde au fost îngropate cele 4 seceri, n-au adus nici ele alte rezultate în plus.

Secerile din depozitul de la Ghermănești fac parte din tipul celor cu cîrlig și sînt acoperite cu o patină neuniformă de culoare verde deschis. Ele au fost turnate în forme monovalve acoperite. Unele dintre tipare au avut scobitura de pe partea exterioară a lamei mult adîncită, așa încît la turnare au rezultat seceri cu spinarea mult îngroșată, atingînd pînă la 9,10 mm la exemplarele de la Muzeul din Birlad, cu nr. de inventar 5 098 și 5 099 (fig. 1/1, 2; 2/2,4). Ciotul de turnare se află către capătul inferior al lamei, pe spinarea îngroșată, în segmentul de maximă îndoire la exemplarele cu nr. de inventar 5 098, 5 100 și 5 101 (1/1, 3, 4; 2/1—3). Aceasta este puțin dezvoltat cu excepția celui de pe mînerul secerii nr. 5 099 unde

* Mulțumim și pe această cale descoperitorilor și celor care ne-au ajutat să intrăm în posesia obiectelor respective.

Fig. 1. Banca-Ghermănești. Depozit de seceri de bronz.

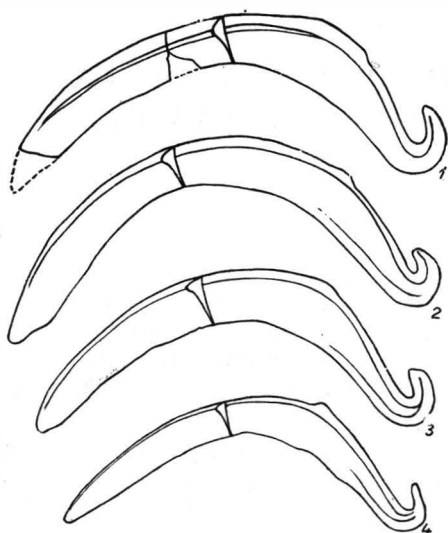

Fig. 2. Banca-Ghermănești.
Depozit de seceri de bronz
(foto).

ciotul mai proeminent a fost aplatizat prin ciocănire. Pe spinarea secerii nr. 5 100 (fig. 1/3, 2/3), se observă urme de zgurificare din timpul turnării, iar pe cea cu nr. 5 101 (fig. 1/4; 2/1), asemenea urme se găsesc pe toată spinarea îngroșată și pe vârful cîrligului.

Dimensiunile secerilor (în metri și grame)

Nr. crt.	Nr. de inventar	Greutatea	Lungimea		Lățimea maximă	Grosimea maximă	Lungimea maximă a cîrligului	Lățimea maximă a cîrligului	Observații
			Pe arc	Pe coardă					
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	5 099	211	310	210	30	10	29	10	Fig. 1/2; 2/1
2	5 100	125	275	195	30	7	29	9	Fig. 1/3; 2/3
3	5 101	58	235	180	23	5	19	5	Fig. 1/4; 2/1
4	5 098	148	270	180	35	9	35	12	Fig. 1/1; 2/2

Cele patru seceri cu cîrlig formînd depozitul de la Ghermănești prezintă unele trăsături comune ce indică, după toate probabilitățile, proveniența lor din același atelier, deși fiecare dintre ele a fost turnată în tipare diferite. Trăsăturile comune se referă la maniera în care au fost concepute și realizate pe tiparele de turnat. Astfel, toate secerile au lama îngustă, iar cîrligul rotund și scurt. Lama secerilor este puțin arcuită, iar spinarea puternic îngroșată, cu excepția exemplarului nr. 5 101 (fig. 1/4; 2/1), care este ceva mai proporționat. Secera nr. 5 099 (fig. 1/2; 2/4) are arcuirea lamei mai accentuată pe întreaga lungime.

Secerile din depozitul de obiecte de bronz de la Banca-Ghermănești prin lama relativ îngustă și ușor arcuită se deosebesc de restul secerilor cu cîrlig descoperite pînă la această dată pe teritoriul Moldovei, cu excepția celor similare din depozitul de obiecte de bronz de la Duda¹. În același timp una dintre secerile de la Banca-Ghermănești (fig. 1/2) prin arcuirea semicirculară a lamei, dimensiunile mînerului și cîrligului se apropie întrucîtva de secerile din depozitul de bronzuri de la Băleni² și de cîteva dintre cele de la Heleșteni³. Celelalte trei dintre secerile de la Banca-Ghermănești, cu lama îngustă și mai puțin arcuită (fig. 1/1, 3, 4; 2/1-3) își găsesc corespondență pînă la identitate într-una dintre secerile cu cîrlig de la Duda, socotită a fi de origine răsăriteană⁴, deosebindu-se prin aceste caracteristici de formă, de toate variantele de seceri cu cîrlig de origine transilvăneană⁵.

Secerile din depozitul de la Banca-Ghermănești prezintă unele elemente de înrudire cu cele din depozitul de bronzuri de la Băleni și prin prezența

¹ M. Petrescu-Dîlbovița, *ArhMold*, 4, p. 347, fig. 1/5-6.

² I.T. Dragomir, *Danubius*, 1, 1969, p. 91-92, fig. 1/1,2.

³ Ioan Mîtreă, *MemAntiq*, 3, 1971, p. 183-192, fig. 2/1-4, 4/1-4.

⁴ M. Petrescu-Dîlbovița, *op. cit.*, p. 348, fig. 1/6.

⁵ *Ibidem*, p. 348, fig. 1/4.

unor operațiuni de retușare și ajustare identice, surprinse în ambele cazuri ⁶, amănunt de natură să sugereze proveniența secerilor din cele două depozite eventual chiar din același atelier de turnat.

Prin urmare, deși s-ar părea că cele patru seceri de la Banca-Ghermănești ar avea origini diferite (trei de origine răsăriteană și una transilvăneană), totuși prin trăsăturile lor generale, cum ar fi arcuirea și lățimea lamei și a cîrligului, acestea sînt suficient de unitare și nu lasă loc, după opinia noastră, unor îndoieli asupra faptului că toate au fost turnate în același atelier. Este foarte probabil ca acesta să fi fost local, dacă avem în vedere faptul că secerile de la Băleni, asemănătoare tipologic cu cele de la Banca-Ghermănești, se aflau într-un depozit împreună cu deșeuri de la turnat și piese nefinisate, indicînd, după cît se pare, existența unui asemenea atelier local ⁷.

Fără îndoială că cele trei seceri amintite de la Banca-Ghermănești (fig. 1/1, 3, 4) și cea similară din depozitul de la Duda prezintă unele afinități cu secerile de origine răsăriteană ⁸, dar ele se deosebesc în același timp de acestea. Bineînțeles că noi nu includem aici secerile cu cîrlig, cu lama arcuită în forma literei „S” foarte deschis, avînd virful subțiat și răsfrînt mai mult sau mai puțin în afară, din varianta Ulmi-Liteni ⁹ căreia i se asociază în parte și una dintre secerile de la Duda ¹⁰, cu analogii în bazinul Nistrului superior la Fluste și Nowosiolka ¹¹ ori în cele două seceri descoperite la Mahala (Cernăuți) ¹². Acestea sînt fără îndoială de origine răsăriteană.

Secerile de la Banca-Ghermănești împreună cu cea similară de la Duda ¹³, cărora li se asociază în parte cele de la Băleni ¹⁴ și Heleşteni ¹⁵, prin arcuirea și lățimea lamei și cîrligului ori prin forma și lungimea mînerului reprezintă, după opinia noastră, o variantă intermediară între secerile cu cîrlig de origine transilvăneană și cele răsăritene, cu caracteristici proprii, alcătuiind o variantă de sine stătătoare, ori mai curînd un nou tip hibrid de seceră cu trăsături originale. El ia naștere ca urmare a procesului de contaminare determinat de întîlnirea bronzurilor central-europene cu cele răsăritene, în aria culturii Noua-Sabatînovka, așa cum deja s-a opinat și reprezintă originalitatea sub care se manifestă populația locală în domeniul metalurgiei bronzului ¹⁶.

Din punct de vedere cronologic, depozitul de seceri de la Banca-Ghermănești, prin analogiile cu secerile din depozitul de la Duda, poate fi încadrat în seria de bronzuri Risești-Băleni ¹⁷, respectiv în secolul al XIII-lea i.e.n.

⁶ I.T. Dragomir, *op. cit.*, p. 91.

⁷ *Ibidem*, p. 91.

⁸ M. Petrescu-Dimbovița, *op. cit.*, p. 348, fig. 1/6.

⁹ Marilena Florescu, *ArhMold*, 1, 1961, p. 117, fig. 3/14 și 4/15.

¹⁰ M. Petrescu-Dimbovița, *op. cit.*, p. 347, fig. 1/3.

¹¹ Kazimierz Zurowski, *PrzełArch*, 55, 1949, 5–8, partea a II-a, pl. 24/6–7.

¹² G. Smirnova, in *S.G.E.*, 16, 1959, p. 62–63, fig. 1, 2.

¹³ M. Petrescu-Dimbovița, *op. cit.*, fig. 1/6.

¹⁴ I.T. Dragomir, *op. cit.*, p. 96, fig. 1/1, 2.

¹⁵ I. Mitrea, *op. cit.*, p. 191, fig. 4/2–4.

¹⁶ A. Florescu, *Dacia*, N.S., 11, 1967, p. 77–78.

¹⁷ M. Petrescu-Dimbovița, in *Actes du VIIIe Congrès International des Sciences Pré-historiques et Protohistoriques*, vol. I, Belgrad, 1971, p. 177–186.

Ele își găsesc analogii, în parte, în același timp, în secerile din depozitele de la Băleni și Heleșteni, care se datează spre sfârșitul epocii bronzului, respectiv în cultura Noua.

Faptul că secerile din depozitul de la Banca-Ghermănești, împreună cu cele de la Duda, Băleni și Heleșteni, reprezintă o variantă hibridă locală, care ia naștere în urma contactului mai mult sau mai puțin îndelungat între bronzurile transilvănene (central europene) și cele răsăritene, ar putea sugera, din punct de vedere evolutiv, o etapă mai târzie în cronologia acestor seceri în comparație cu cele de tip transilvănean descoperite în numeroase depozite pe teritoriul Moldovei. Lipsa unor elemente suplimentare, care să ajute la urmărirea evoluției tipului de seceri respectiv, nu permite deocamdată o datare a sa mai strânsă.

LE DÉPÔT D'OBJETS EN BRONZE DE GHERMĂNEȘTI, COMMUNE DE BANCA, DÉPARTEMENT DE VASLUI

(RÉSUMÉ)

Pendant l'été de l'année 1974 on a mis au jour un dépôt, formé de 4 faucilles à crochet au voisinage du village de Ghermănești, commune de Banca, au point nommé « la holm ».

Les deux premières faucilles ont été découvertes par hasard et notre recherche a conduit à la découverte de deux autres faucilles, exactement dans le même endroit, à la seule différence qu'elles étaient isolées des deux premières par une couche de terre de 0,5 cm.

Les faucilles se trouvaient enterrées, assises en paquet l'une sur l'autre à une profondeur de seulement 5—6 centimètres, par rapport à la surface du sol actuel.

On n'a pas pu surprendre le contenu et la forme de la fosse dans laquelle on avait déposé les faucilles, ni d'autres traces archéologiques dans le profil des tranchées de contrôle où celles-ci avaient été déposées.

Les quatre faucilles de type particulier à la lame étroite moins arquée, à l'angle de la courbure à peine esquissée aux trois exemplaires et complètement absent au quatrième, ont le crochet court aplati et recourbé demi-circulaire.

Par la courbure et la largeur de la lame à laquelle on ajoute l'épaisseur exagérée du côté dorsal, ces faucilles se présentent comme un groupe unitaire d'objets en indiquant leur provenance du même atelier métallurgique.

Rarement rencontrées en Moldavie, typologiquement parlant, ces faucilles ont des correspondances dans les faucilles du dépôt d'objets en bronze de Duda et encore dans celles de Băleni et Heleșteni.

Nettement différenciées des faucilles d'origine orientale à la lame étroite ayant le bout plus ou moins recourbé à l'extérieur, et des variantes transylvaines des faucilles à crochet — on peut conclure que les faucilles de

Ghermănești peuvent être encadrées au type de faucille hybride intermédiaire entre le type d'origine transylvaine et orientale, comme une invention originale locale.

Chronologiquement, les faucilles du dépôt de Banca-Ghermănești ont des analogies dans les dépôts d'objets en bronze de Moldavie, se rangeant dans la série des bronzes de Rîșești-Băleni du XIIIe siècle avant notre ère.

EXPLICATION DES FIGURES

Fig. 1. Banca-Ghermănești. Dépôt de faucilles en bronze.

Fig. 2. Banca-Ghermănești. Dépôt de faucilles en bronze (photo).